

101.

kat. 27.

ve is kivételes, a szakirodalomban csak az Akadémiai Könyvtár példányáról ismert nyomat. A Feltámadás Krisztusát ábrázolja, amint az őt imádó angyaloktól közrefogva, az alvó örök között diadalmasan kilép sírjából. Az az ikonográfiai sajátosság, hogy a feltámadó Krisztus a szarkofág sértetlen és lepecsételt fedelén át lebeg elő, a katolikus Eucharisztia-teológiának egyik, a 15. század elejének vitáiban különösen fontosá vált gondolatát hangsúlyozza. Krisztus testi mivoltában („színe alatt”) e képtípus szerint a szellemi lényeg dominál. E gondolatnak a kor Magyarországon is volt aktualitása (hasonló ábrázolás jelenik meg pl. Kolozsvári Tamás 1427-es garamszentbenedeki oltárának megfelelő szárnyképén). Jelen kompozíció közel áll ahhoz a Feltámadás-képhez, amely Hans Multscher 1437-es wurzachi oltárának szárnyképén látható (Berlin, Staatliche Museen Preussischer Kulturbesitz, Gemäldegalerie). Ez a datálás alapja, s egyben valószínűsíti a lapnak Svábföld (közelebbről Ulm) művészi környezetéhez rendelését, amit néhány, e körből származó további fametszethez való stílári közelsége is megerősít.

100

Ulm mellett szól az is, hogy az egy emberöltőnyivel korábban készült fametszetet egy 1473-as ulmi kiadású ösnyomtatványba ragasztották, amelynek világos színű, vaknyomással díszített bőrkötése is ott készülhetett. Később – kivakart és csak uv-lámpa alatt olvasható, 18. századi tulajdonosi bejegyzéstöredék tanúsága szerint – a könyv egy prágai kolostori könyvtáré volt. Az Akadémia Könyvtárába id. Teleki László (+1821) végakarátának megfelelően, a Teleki család adományából került, 1826-ban. Felismerése és szakirodalmi ismertetése a 2004-ben elhunyt Csapodi Csaba érdeme volt.

IRODALOM

Csapodi Csaba: Ein Holzschnitt mit der Auferstehung Christi aus Süddeutschland vor 1440, Gutenberg-Jahrbuch 43(1968) 85–87; Schreiber, W. L.: Der Einblattholzchnitt und die Blockbücher des XV. Jahrhunderts, ausgewählt, eingeleitet und beschrieben von H. Th. Musper, Stuttgart 1976, 26, Abb. 49 (Schreibernél még nem szerepel!)

M. E.

8. Alexander de Hales: *Summa universae theologiae. P. III. Super tertium Sententiarum*

Venezia, Johann von Köln et Johann Manthen, 1475. (= CIH 127 = HC 647)
314 × 204 × 85 mm, 380 ff

Kötése: 15. századi, a nyomtatvánnyal közel egykorú vaknyomásos, bécsi gótikus kolostori bőrkötésben

Provenienca: bécsi domonkos kolostor;
Telekiek könyvtára
MTAKK Inc. 120

Az Akadémia első elnöke, gr. Teleki József megvásárolta Kresznerics Ferencnek (1766–1832), a sokoldalú paptanárnak, az MTA tiszteleti tagjának a könyvtárát az Akadémia könyvgyűjteménye gyarapítása céljából. Kresznerics könyvei egy részéről maga készített kéziratos jegyzéket „*Libri antiquiores bibliothecae meae iuxta ordinem annorum compendio exhibiti*”, mely ma is megvan (MTAK Ms 10350/a), s köztük 88 ösnyomtatvány szerepel. Ezek közül 43 a bécsi domonkosok kolostorának középkori anyagából való. A domonkos

102.

kat. 28.

rend tudós szerzet, a studium nemcsak iskolázást jelentett, életformájuk része volt. Érdemük elvülhetetlen a magyar művelődéstörténetben is. A bécsi Dominikanerkloster a Natio Austriae-n belül a legfontosabb kolostor volt. Nemcsak könyvtáruk volt, hanem scriptoriummal és saját könyvkötőműhellyel is rendelkeztek. Egyébként Európa-szerte sok domonkos rendházban megtalálható a saját szükséglet kielégítését szolgáló könyvkötőműhely. (Valószínűsíthető, hogy a budai domonkosoknál is volt.) A bécsi domonkosok tulajdonjelölést is használtak bőrkötéseiken: W-P (=Wiener Predikatores) betűk egy koronát fognak közre. Szinte mindegyik könyvükben kézírásos possesszorbejegyzés is olvasható (Conventus Viennensis Ordinis Praedicatorum). Az MTA Könyvtára Régi Könyv Gyűjteményében 13 gótikus kötés származik a bécsi domonkosok műhelyéből, s ezek összesen kilenc művet tartalmaznak, a domonkosok studiumának tipikus anyagát.

Itt az egyik legjellegzetesebb bécsi, gótikus, domonkos kolostori bőrkötést mutatjuk be. Az elő- és háttábla azonosan van díszítve, ami szokatlan, mert a gótikus

kötések esetében a háttábla egyszerűbb szokott lenni, mint az előtábla. Tizennyolcféle bélyegzőt láthatunk a kötésen. Fölül – a W-P és a korona alatt – és alul a rövidebb oldalakon csipkedész és levélkék láthatók, míg a hosszabb oldalakon téglalap alakú bélyegzők sorakoznak, bennük inda, apró emberalak és madár. A középmezőt lekerekített rutainda háló tölti ki. A középtengely három egymás alatti rutájában egy-egy rozettás bélyegző között Mária, ökörülötte a négy teljes rutában a négy evangélista szimbólumának bélyegzői vannak. A többi, nem teljes rutában fejbélyegzők, s ugyanolyan kis rozetták láthatók, mint amelyek Máriát és az evangélista szimbólumokat veszik körül. A gerinc bordáinak végét is ilyen rozetták hangsúlyozzák. A fatáblákat két kapocs zárja. Meg kell jegyezni, hogy korona bélyegzőt más domonkosműhelyekben, Nürnbergben, Brünben és Pettauban is használtak. A kötés 1480 körül készült.

IRODALOM

Rozsondai Marianne: Wiener Dominikanereibände in der Bibliothek der Ungarischen Akademie der Wissenschaften. In: Gutenberg Jahrbuch, Mainz 1981, p. 234–244; Mezey László: Deákság és Európa. Irodalmi műveltségünk alapvetésének vázlata. Budapest 1979, p. 41, 85; Frank, Isnard Wilhelm: Hausstudium und Universitätsstudium der Wiener Dominikaner bis 1500. In: Archiv für österreichische Geschichte 127

R. M.

9. Ludovicus Carbo: Dialogus de Mathiae regis laudibus

Ferrara, 1473–1475, 40 fol., 184 × 128 mm
Pergamenkódex

Írása antikva rotunda

Kötése másodlagos felhasználású piros selyem a 15. századból

Restaurálta E. Nagy Katalin

MTAKK K 397

Proveniencia: Fol. 3v kézírásos bejegyzés:

Joannis Ambrosii Lucilli Predlis(?) Gnalis (Generalis?). 18. század(?). – A Carbo-kódexet gróf Teleki József, a Magyar Tudományos Akadémia első elnöke vásárolta az Akadémiának, s az ajándékozás tényét 1840. április 18-án Pozsonyban kelt levelében jelentette be (MTAKK RAL 3/1840)